

Munsö 1

Konsekvensbedömning och artskyddsbedömning, 2024

OM RAPPORTEN:

Titel: Munsö 1 Konsekvensbedömning och artskyddsbedömning 2024

Version/datum: Slutversion 2024-12-05

Rapporten bör citeras enligt följande: Frydenlund, A-S, Hebert, M. (2024). *Munsö 1 Konsekvensbedömning och artskyddsbedömning 2024*. Calluna AB.

Foton i rapporten: © Calluna AB där inget annat anges

Omslag: bilden föreställer tänkt gårdsutformning, ekticka och blåsippa från planområdet

OM UPPDRAGET:

På uppdrag av: Samhällsbyggnadsbolaget i Norden AB (SBB) (Adress: Hästholmsvägen 32, 131 30 Nacka)

Uppdragsgivarens kontaktperson: Jonnie Malmlof, jonnie.malmlof@sbbnorden.se

Utfört av: Calluna AB (organisationsnummer: 556575-0675)
Adress huvudkontor: Linköpings slott, 582 28 Linköping
Hemsida: www.calluna.se
Telefon (växel): +46 13-12 25 75

Uppdragsledare: Ann-Sofie Frydenlund (Calluna AB)

Rapportförfattare: Ann-Sofie Frydenlund och Mova Hebert (Calluna AB)

Konsekvensbedömning: Ann-Sofie Frydenlund, Mova Hebert och Weronika Hjelm Olsson (Calluna AB)

Artskyddsbedömning: Mova Hebert (Calluna AB)

Kartproduktion: Marlijn Sterenberg (Calluna AB)

Kvalitetssäkring: Annika Delbanco och Edwin Sahlin (Calluna AB)

Mall versionsdatum: 2023-02-24

Callunas interna projektkod: 240009

Innehåll

Sammanfattning	4
1 Inledning	5
Bakgrund och uppdrag.....	5
Områdesbeskrivning	5
2 Metod och genomförande	7
2.1 Metodbeskrivning konsekvensbedömning naturmiljö	7
2.2 Tidpunkt för arbetet och utförande personal.....	10
3 Resultat	11
3.1 Påverkan och konsekvenser	11
3.2 Artskyddsbedömning fåglar	15
4 Slutsatser och rekommendationer	23
4.1 Slutsatser	23
4.2 Grönkompensation	23
4.3 Generell hänsyn för fåglar	24
5 Referenser	24

Sammanfattning

På fastigheten Munsö 1 planeras för ett nytt flerbostadshus. Calluna AB har tidigare under 2024 genomfört en naturvärdesinventering (NVI) med inmätning av naturvärdesträd, generellt biotopskydd samt med en fördjupad inventering av fåglar. NVN:n påvisade höga naturvärden (naturvärdesklass 2) på delar av Munsö 1 varpå denna rapport avser bedöma konsekvenserna på områdets naturvärde vid en exploatering.

Detta bebyggelseförslag ska till samråd och en artskyddsbedömning avseende fåglar samt en konsekvensbedömning för hur den nya bebyggelsen påverkar de ekologiska värdena inom och i nära anslutning till Munsö 1 har tagits fram i denna rapport. Utöver konsekvensbedömningen ges förslag på kompensationsåtgärder/förmildringsåtgärder som syftar till att kompensera uppkomna negativa konsekvenser.

Vid en exploatering enligt bebyggelseförslaget kommer naturmark med högt naturvärde att påverkas direkt och indirekt inom planområdet för Munsö 1. Lokalt försvinner omkring 20% av naturvärdesbiotopen med högt naturvärde vid anläggandet av ny bostadsbyggnad och indirekt påverkas större delar av naturvärdesbiotopen av ett ökat slitage efter att bostadsbyggnaden tagits i bruk. Även rödlistade arter, framför allt knutna till tall-, barr- och ädellövskog, förekommer och påverkas indirekt av minskade habitat. Vidare kommer tre naturvärdesträd att behöva tas ned och fem alléträd kan komma att påverkas.

Avseende habitatnätverk för ädellövskog och barrskog blir påverkan liten då delar av potentiella aktivitetszoner försvinner. Del av värdekärna för ek försvinner och spridningsvägar försvagas något.

Sammantaget bedöms påverkan och konsekvens för naturmiljön bli måttlig om detaljplanen genomförs. Påverkan på naturvärden lokalt är stor då exploatering sker i naturmark med naturvärdesbiotoper, medan övriga aspekter bedöms till små till måttliga. Projektet utgör inte en risk att förbud enligt artskyddsförordningen utlöses på Munsö 1.

1 Inledning

Bakgrund och uppdrag

I bebyggelseförslaget planeras för en ny bostadsbyggnad på fastigheten Munsö 1 i Farsta, Stockholms stad (figur 1). Detta bebyggelseförslag ska till samråd och utredningen kommer då att behöva kompletteras med en konsekvensbeskrivning för hur den nya bebyggelsen påverkar de ekologiska värdena i området, vilket denna rapport avser svara på. Konsekvensbedömningen ska även ge förslag på kompensationsåtgärder som baseras på de inventeringar som genomförts tidigare under 2024.

En artskyddsbedömning av prioriterade fågelarter som påträffats ingår också. I Sverige häckar cirka 250 fågelarter regelbundet. Förutom dessa tillkommer årligen ett antal mer eller mindre vanligt förekommande tillfälliga besökare. I EU:s fågeldirektivs bilaga 1 (2009/147/EC) upptas 66 av de svenska häckfåglarna, vilket innebär att de arterna anses särskilt viktiga samt att särskilda skyddsområden skall utpekade för dem. På den svenska rödlistan finns 116 fågelarter upptagna, varav 61 bedöms vara hotade och ha en sämre status än kategorin NT Nära hotad (SLU Artdatabanken, 2020). Rödlistningen innebär inte något formellt skydd utan fungerar som en riktlinje som beskriver artens risk att dö ut.

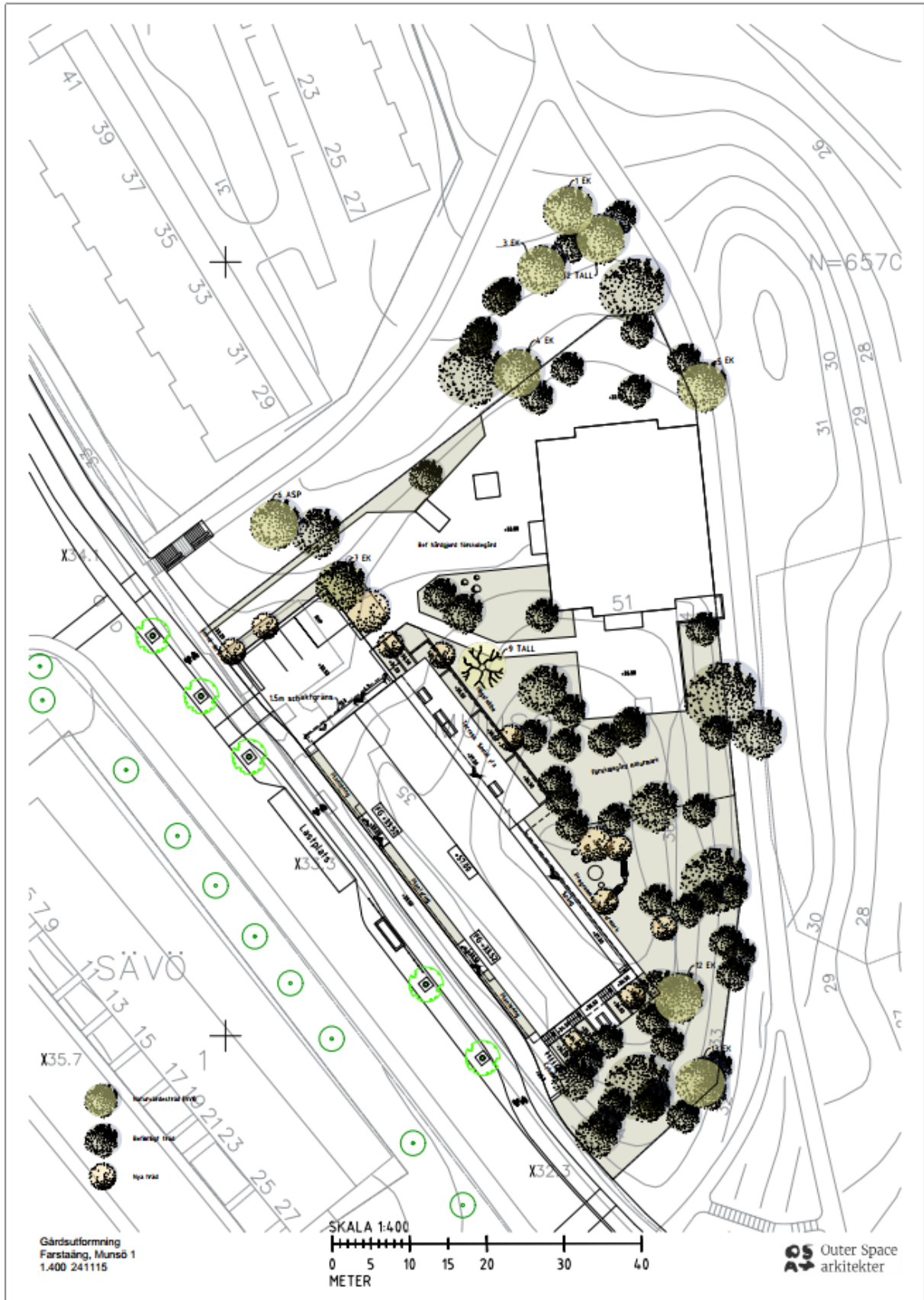
Calluna AB har tidigare under 2024 genomfört en naturvärdesinventering (NVI) enligt SIS standard för naturvärdesinventeringar SS 199000:2023 av bland annat fastigheten Munsö 1 i Farsta, Stockholms stad. NVI:n utfördes enligt kartläggningstypen detalj och med tillägg naturvärdesträd och generellt biotopskydd samt med fördjupad inventering av fåglar (Frydenlund, A-S, Hebert, M. 2024).

Områdesbeskrivning

Fastigheten Munsö 1 utgörs i nuläget av förskolan Knatteborgen (Pysslingen förskolor) med tillhörande förskolegård. Ytor närmst förskolebyggnaden är hårdgjorda och resterande delar av Munsö 1 utgörs framför allt av berghällar och sluttningar med framför allt ek och tall varav flera av träden är gamla. Genom skogsområdet går en gång- och cykelbana (GC-bana) direkt öst om förskolegården i nord – sydlig riktning. Direkt norr om förskolegården, mot angränsande GC-bana norr om fastigheten, finns brynmiljöer med enstaka fullvuxna träd varav en gammal, grov ek. Här växer även den invasiva arten parkslide i sluttning från ett par mindre byggnader.

Enligt avsnitt 3.2 och 3.3 i Callunas NVI-rapport (Frydenlund, A-S, Hebert, M. 2024) finns lämningar av en stensättning och en terrassering (Riksantikvarieämbetet, 2018) öst om GC-banan i skogsslutningen ned mot Farstaängen och delar av skogen utgörs av skyddsvärda träd av ek (LstAB, 2017).

Fastigheten ligger inom delavrinningsområdet Drevviken med otillfredsställande ekologisk status (Frydenlund, A-S, Hebert, M. 2024).

Figur 1. Föreslagen gårdsutformning och ny bostadsbebyggelse närmast Färnebogatan. Befintlig skolbyggnad med tillhörande skolgård i norr på Munsö 1.

2 Metod och genomförande

2.1 Metodbeskrivning konsekvensbedömning naturmiljö

För konsekvensbedömningen har fotavtrycket i figur 1 ovan jämförts mot nuläget. Bedömning av risk för påverkan och därmed risk för konsekvenser på naturmiljön görs genom att flera naturmiljöaspekter bedöms separat och sedan vägs samman.

2.1.1. Påverkansbedömning

Påverkansbedömningen har delats in i fyra olika risknivåer enligt nedan.

- Planerad exploatering riskerar medföra stor negativ påverkan på bedömd aspekt av naturmiljön i området.
- Planerad exploatering riskerar medföra stor påverkan på bedömd aspekt av naturmiljön i området.
- Planerad exploatering riskerar medföra liten negativ påverkan på bedömd aspekt av naturmiljön i området.
- Ingen risk – Planerad exploatering riskerar ej påverka bedömd aspekt av naturmiljön i området

För naturmiljö har följande aspekter bedömts:

- L = Lokal påverkan (påverkan på naturvärdet på platsen)
- H = Habitatnätverk (påverkan på ädellövskogs- samt tall- och barrskogsnätverket)
- B = Biotopskyddsobjekt (påverkan direkt/indirekt)
- Ö = Övriga naturvärden (enskilda arter, träd)

2.1.2. Konsekvensbedömning

Konsekvensbedömningen gjordes med en metod som Calluna tagit fram och tillämpat i många projekt med liknande förutsättningar. Bedömda aspekter finns i tabell 1 i resultatavsnittet (avsnitt 3) och därtill användes underlag i form av NVI-rapporten (Frydenlund, A-S, Hebert, M. 2024) och habitatnätverk för ädellöv, barrskog och groddjur (Stockholms stad, 2024).

De olika parametrarna summerades sedan och bedömdes enligt de fyra olika risknivåerna ovan.

Bedömningarna har gjorts efter en matris som visar intressets värde på y-axeln och ingreppets omfattning på x-axeln (figur 2). Intressets värde grundar sig på de värden Calluna tillskrivit förekommande naturvärdesträd, naturvärdesbiotoper och värdelandskap:

- Högt naturvärde (naturvärdesklass 2) förs till kategorin högt värde.
- Visst naturvärde (naturvärdesklass 4) förs till kategorin lågt värde.
- Vårdelandskap (skog- och buskmark) förs till kategorin högt värde.
- Naturvärdesträd (ek, tall och asp) förs till kategorin måttligt värde.
- Särskilt skyddsvärda träd (ek och tall) förs till kategorin högt värde.

Vi har bedömt konsekvenser främst efter färdigställande av åtgärd, men även vägt in påverkan under anläggningstiden.

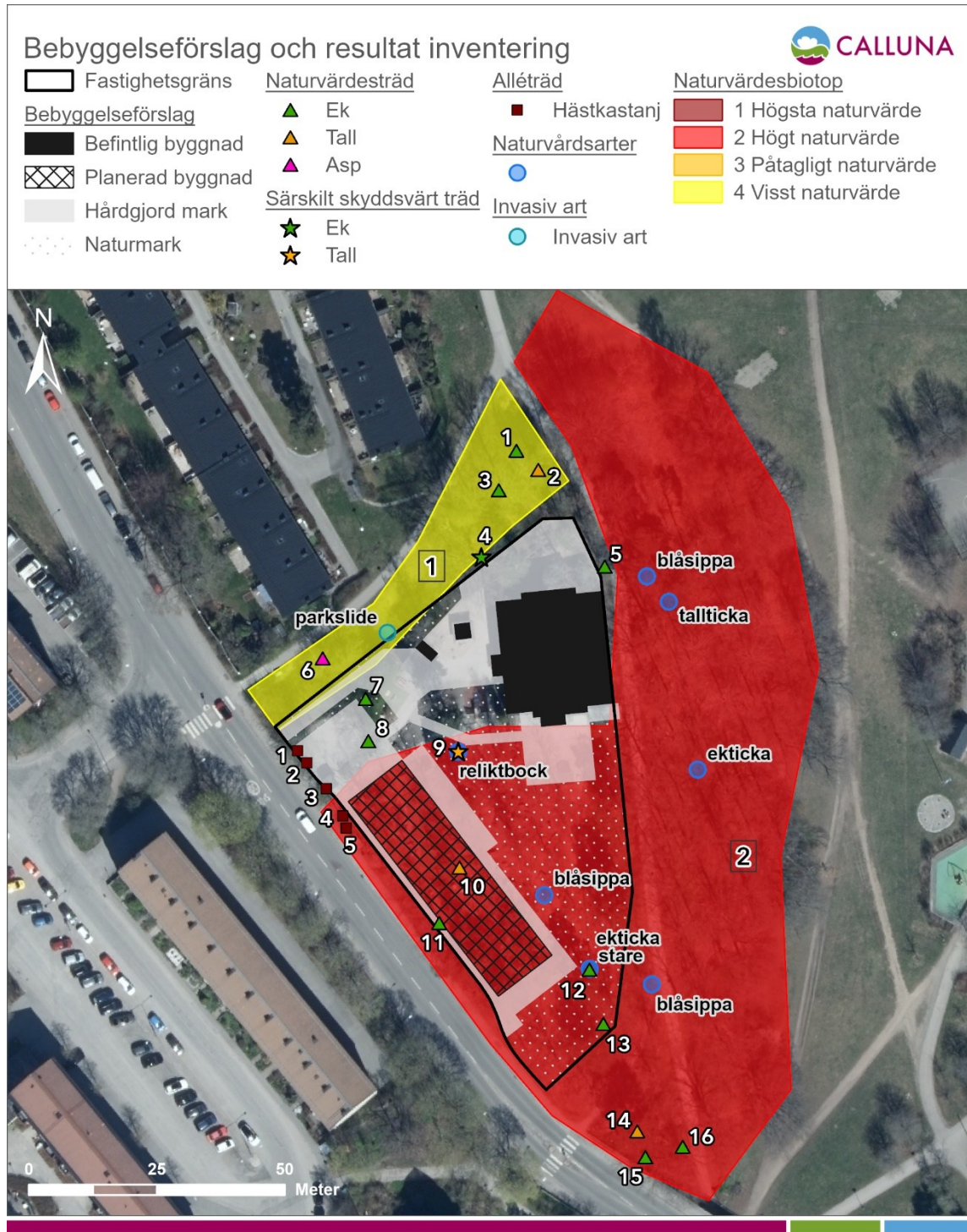
Miljöaspekterna vägdes sedan samman och den miljöaspekt som riskerar störst negativ påverkan/konsekvens får genomslag i den sammanvägda bedömningen.

Figur 3 nedan visar planerad bebyggelse m.m som bedömts.

Intressets värde	Effekt, ingreppets/störningens omfattning				
	Stor negativ effekt	Måttlig negativ effekt	Liten negativ effekt	Neutral effekt	Positiv effekt
Högt värde	Stor negativ konsekvens	Stor negativ konsekvens	Måttlig negativ konsekvens	Neutral konsekvens	Positiv konsekvens
Måttligt värde	Stor negativ konsekvens	Måttlig negativ konsekvens	Liten negativ konsekvens	Neutral konsekvens	Positiv konsekvens
Lågt värde	Måttlig negativ konsekvens	Liten negativ konsekvens	Liten negativ konsekvens	Neutral konsekvens	Positiv konsekvens

Figur 2. Bedömningsmatris värde och påverkan.

En artskyddsbedömning görs också för förekommande fågelarter, se separat avsnitt, 3.2.

Figur 3. Samlad påverkan på Munsö 1 med naturvärdesbiotoper, naturvärdesträd, särskilt skyddsvärda träd och värdearter. Siffror anger naturvärdesobjektets numrering i tidigare inventeringar (Frydenlund, A-S, Hebert, M. 2024).

2.1.3. Metodbeskrivning artskyddsbedömning

Bedömning har skett utifrån genomförd häckfågelinventering. Förekomst av ytterligare prioriterade fågelarter har också hämtats från Artportalen.

Bedömning har sedan skett efter de intentioner som finns i lagtexten och vad gäller fåglar även rekommendationerna från Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen.

Häckfågelinventering har genomförts med vedertagen metod och bedöms utgöra bra underlag (Frydenlund, A-S, Hebert, M. 2024). Inventeringsområdet för fåglar är avgränsat så att mark som kan komma att påverkas täcks in väl tillsammans med ett omland för att fånga upp fågelarter som har del av sitt revir mellan planområdet och omgivande mark.

2.2 Tidpunkt för arbetet och utförande personal

Bedömning har gjorts av miljövetare Weronica Hjelm Olsson och biolog Ann-Sofie Frydenlund vid en workshop 2024-11-12 där underlag i form av inventeringsrapporten för NVI och fåglar (Frydenlund, A-S, Hebert, M. 2024) användes. Bedömningarna granskades av naturmiljökonsult Mova Hebert.

Artskyddsbedömning utfördes av naturmiljökonsult och fågelexpert Mova Hebert och granskades av Edwin Sahlin, miljövetare och fågelexpert.

3 Resultat

3.1 Påverkan och konsekvenser

Konsekvenserna av planen för berörda naturvärdesbiotoper, värdelandskap, naturvärdesträd, biotopskyddsobjekt och habitatnätverk sammanställs i tabell 1.

Tabell 1. Resultat av konsekvensbedömning för berörda naturvärdesbiotoper, värdelandskap, naturvärdesträd, biotopskyddsobjekt och habitatnätverk.

Miljöaspekt: naturmiljö och biologisk mångfald	Konsekvens- skala	Beskrivning värde	Beskrivning påverkan	Beskrivning konsekvens	Förslag åtgärd
Naturvärdes- biotop 1	Lågt värde och låg till neutral konsekvens eftersom naturvärdes- biotopen planeras lämnas orörd.	Visst naturvärde med särskilt skyddsvärt träd (träd 4, figur 2) av ek som inte ser ut att påverkas av planförslaget. Parkslidet riskerar att spridas om trapp- eller gångväg förläggs i dess närhet.	Ingen till låg påverkan, naturvärdes- biotop 1 lämnas utan åverkan men kan utsättas för ett ökat slitage med fler boende som rör sig i området.	Naturvärdesbiotopen planeras lämnas orörd. Håll fortsatt koll på beståndet med parkslide. Tillväxt triggas av påverkan på växten ovan och under jord, t ex. genom bearbetning av jorden eller tramp.	Parkslide hanteras enligt Naturvärdsverkets rekommendationer. Håll koll på beståndets benägenhet för spridning. Om parkslidet bekämpas, var då noga med vilken bekämpningsmetod som används eftersom kemisk bekämpning med växtskyddsmedel inte får användas i anslutning till skolverksamhet.
Naturvärdes- biotop 2	Högt värde och måttlig till stor negativ konsekvens eftersom ca en femtedel av naturvärdes- biotopen tas i anspråk.	Höga naturvärden med ett särskilt skyddsvärt träd av tall (högstubbe) som inte ser ut att påverkas. Ca 0,12 hektar naturmark av 0,87 hektar som tas i anspråk för den nya huskroppen, alltså ca en femtedel av naturvärdesbiotopen. Naturvärdesträd som försvinner är träd nummer 10 och 11 (figur 2).	Gamla tallar och medelålders ekar (enstaka grov ek) försvinner. Del av habitat för tallticka, ekticka, reliktbock försvinner. Död ved riskerar att försvinna. Två naturvärdesträd tas ned.	Inga av de nuvarande förekomsterna av rödlistade arter ser ut att påverkas direkt. Däremot påverkas arterna indirekt genom att del av habitat för rödlistade arter går förlorad.	Nedtagna träd bör lämnas i så kallade faunadepåer i området. Tillskapa lekmiljöer av de döda stammarna vilket ger värden för såväl insekter som för barn. Flytta även befintlig död ved om den bedöms ha värden för tex. vedlevande insekter.
Landskaps- objekt 1 (värdelandskap)	Högt värde och måttligt negativ effekt.	Skog- och buskmark med träd av främst ek och tall samt brynmiljöer med buskar. Äldre till gamla träd av framför allt ek och tall med värden för arter knutna till dessa, både lokalt samt ur ett spridningsperspektiv tillsammans med liknande miljöer i omgivningen.	Del av landskapsobjek t med gamla träd av ffa ek och tall försvinner till viss del, liksom livsmiljöer för arter knutna till dessa.	Måttlig negativ konsekvens inom avgränsat värdelandskap då en del försvinner i samband med nybyggnation. Delar av trädmiljöerna kan sparas vilket mildrar konsekvensen.	Spara närliggande naturmiljöer i så stor utsträckning som möjligt. Ta gärna kontakt med arborist för att klara bevarande av närstående träd.
Biotopskydd	Lågt värde och liten negativ konsekvens avseende	Generellt biotopskyddad allé med fem träd av hästkastanj. Ej	Samtliga fem alléträd står nära planerad byggnad och	Risk att träd skadas eller behöver tas ned.	Spara om möjligt. Alla uppvuxna träd har ett bevarandevärde.

Miljöaspekt: naturmiljö och biologisk mångfald	Konsekvens- skala	Beskrivning värde	Beskrivning påverkan	Beskrivning konsekvens	Förslag åtgärd
	biologisk mångfald.	naturvärdestråd men omfattas av biotopskydd.	parkeringsplats och riskerar påverkan.		Kontakt med arborist rekommenderas.
Skyddsvärda och/eller särskilt skyddsvärda träd	Måttligt värde med liten negativ konsekvens	Tre naturvärdestråd (ID 8, 10 och 11) i form av ek och tall har förutsättningar att utgöra livsmiljö för rödlistade arter såsom talticka och ekticka med flera.	Tre naturvärdestråd behöver tas ned varav två för den nya skolbyggnaden och ett för den nya parkeringen.	Förlust av tre gamla och/eller grova träd av ek och tall.	Spara stammarna i en faunadepå i området, gärna i soligt läge, för att gynna vedlevande insekter.
Habitatnätverk ädellöv	Litet till måttligt värde och liten effekt ger liten negativ konsekvens för habitatnätverket ädellöv.	Förekommande ekar inom Munsö 1 bedöms ingå i värdekärna och i den norra delen av habitatnätverket mellan sjöarna Magelungen och Drevviken.	Del av värdekärna försvinner. Potentiell aktivitetszon och spridningsväg försvagas i del av ädellövssamba ndet mellan Magelungen och Drevviken.	Färre livsmiljöer och försämrade spridningsmöjligheter i denna del av habitatnätverket.	Se ovan.
Habitatnätverk barrskog	Litet värde och liten effekt ger liten negativ konsekvens för habitatnätverket barrskog.	Tallmiljöer inom Munsö 1. ingår i potentiell aktivitetszon för spridning. Området mellan sjöarna Magelungen och Drevviken har inte så många livsmiljöer för barrskogarter. Munsö 1 ingår i det starkaste av två spridningssamband mellan sjöarna.	Del av potentiell aktivitetszon försvinner. Spridningsväg försvagas i den starkaste delen av barrskogssam- bandet mellan Magelungen och Drevviken.	Försämrade spridningsmöjligheter i denna del av habitatnätverket.	Spara död ved och gamla träd i så stor utsträckning som möjligt. Flytta avverkade träd och död ved för att förstärka kvarvarande miljöer. Förstärk befintliga barrskogsmiljöer genom att spara uppkommande gran. Värden knutna till tall vill ofta ha solbelyst miljö så i söderlägen kan tall med fördel huggas fram.
Habitatnätverk groddjur	Måttligt värde och liten effekt ger liten konsekvens. Värdet anses måttligt trots att det rör sig om spridning /potentiell spridning då groddjurens spridning är svag i området.	Munsö 1 ligger i ett område som pekats ut som potentiell aktivitetszon för spridning. Spridningslänken (om den kortaste spridningsvägen ska beaktas) går genom norra delen av inventeringsområdet.	Den norra delen av inventeringsom- rådet påverkas inte av den planerade exploateringen. Det är här aktivitetszonen har sin tyngdpunkt.	Risk för försämrade spridning i en utsatt del av habitatnätverket, särskilt om man också beaktar att andra delar av inventeringsområdet kan komma att exploateras.	Eventuell utredning om grönkompensationså- tgärder kan stärka sambandet.

3.1.1. Lokal påverkan

Påverkan på naturvärdesbiotop 2 blir måttlig till hög eftersom ungefär en femtedel av naturvärdesbiotopens yta kommer att tas i anspråk enligt bebyggelseförslaget.

Påverkan på naturvärdesbiotop 1 blir liten till neutral förutsatt att parkslidet hanteras på rätt sätt eftersom denna del av området planeras lämnas utan åverkan.

Påverkan på de båda naturvärdesbiotoperna, och då framför allt naturvärdesbiotop 2, kommer även i form av ett ökat slitage på naturmarken med fler människor som rör sig i naturmarkerna.

Tre naturvärdesträd (obj ID 8, 10 och 11) behöver tas ned. Det handlar om en gammal tall och två grova ekar och påverkan av att dessa träd tas ned bedöms bli liten till måttlig.

Inga särskilt skyddsvärda träd bedöms påverkas. Träd ID 9 står i nära anslutning till planerad bebyggelse men bedöms kunna lämnas utan åverkan. Likaså träd ID 4 som står i naturvärdesbiotop 1.

3.1.2. Habitatnätverk

Värden och påverkan beskrivs utifrån habitatnätverk från öppna data från Stockholms stad (Stockholms stad, 2024).

Ädellöv

Naturvärdesbiotop 2 består till viss del av ekmiljöer och ingår som potentiell aktivitetszon i habitatnätverket för ädellövträd. En värdekärna finns i östra delen av inventeringsområdet och bedömningen här är att förekommande ekar inom Munsö 1 ingår i denna värdekärna. Munsö 1 ingår i den norra delen av habitatnätverket mellan sjöarna Magelungen och Drevviken. H

Påverkan kommer att utgöras av att del av värdekärna försvinner. Potentiell aktivitetszon och spridningsväg försvagas i del av ädellövssambandet mellan Magelungen och Drevviken.

Barrskog

Naturvärdesbiotop 2 består även till viss del av tallmiljöer. I habitatnätverket för barrskog är södra delen av Munsö 1 en potentiell aktivitetszon med goda förhållanden för spridning (goda förhållanden utan att vara en ren barrskog). I norra delen är förhållandena för spridning något sämre. H

Området mellan sjöarna Magelungen och Drevviken har inte så många livsmiljöer för barrskogsarter. Munsö 1 ingår i ett av två spridningssamband mellan sjöarna, det norra. Det är det mer sammanhängande och robusta.

Påverkan kommer att utgöras av att del av potentiell aktivitetszon försvinner. Spridningsväg försvagas i den starkaste delen av barrskogssambandet mellan Magelungen och Drevviken.

Groddjur

Munsö 1 ligger i ett område som pekas ut som potentiell aktivitetszon för spridning. Spridningslänken (om den kortaste spridningsvägen ska beaktas) går genom norra delen av inventeringsområdet. Denna del påverkas inte av den planerade exploateringen. H

3.1.3. Biotopskyddsobjekt

Fem alléträd av hästkastanj riskerar att påverkas vid ny bebyggelse av skolbyggnad samt av parkeringsplats, se figur 2. B

Hästkastanjerna är unga och vitala med en uppskattad krondiameter på runt fem till sju meter. Stamdiametern på dessa träd har inte undersökts i fält men är uppskattningsvis omkring 20–30 cm. Dessa träd uppnår inte kvaliteter som motsvarar naturvärdesträd och naturvärdet på alléträden bedöms därför som låga. Påverkan på naturmiljö avseende förlust av alléträden bedöms således som liten.

3.1.4. Övriga naturvärden

Rödlistade arter: Tallticka, reliktböck och ekticka, samtliga rödlistade som Nära hotade (NT). Dessa arter finns påträffade i naturvärdesbiotop 2. Även om de observerade artförekomsterna inte befinner sig inom den del av biotopen där byggnation kommer att ske så kommer arterna att påverkas indirekt då delar av deras livsmiljö i form av gamla ekar och tallar, tas i anspråk.

Fridlysta arter: Blåsippa (§8, §9) finns spridd i naturvärdesbiotop 2 och vissa plantor kan riskera åverkan vid ny bebyggelse.

Även stare finns registrerad i naturvärdesbiotopen. Den är rödlistad (VU) och fridlyst (§4). Denna art hanteras dock tillsammans med övriga fågelarter i avsnitt 3.2 *Artskyddsbedömning fåglar*.

3.2 Artskyddsbedömning fåglar

3.2.1. Skyddsvärde och lagstiftning

3.2.1.1. Kunskapskravet

Artskyddsförordningen (2007:845) är att se som en precisering av vad som kan följa av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken (1998:808) när det gäller skydd av arter. Kunskapskravet i 2 kap. 2 § miljöbalken träffar alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd. För att kunna besvara frågor om artförekomst, risk för skada samt behov av eventuella skyddsåtgärder behöver det finnas underlag som medger en tillräckligt säker bedömning av risken för påverkan på skyddade arter (se t.ex. MÖD 2013:13 och mark- och miljööverdomstolens dom från den 12 juli 2021 i mål nr M 3276–20). Hur omfattande underlag som krävs i planarbetet för att kunna bedöma om genomförandet av detaljplanen kan komma i konflikt med artskyddsreglerna får avgöras från fall till fall, beroende på hur starka indikationer det finns för en sådan konflikt (se mark- och miljööverdomstolens dom den 2 oktober 2023 i mål nr P 9870–22).

Vilka ekologiska krav som ställs och därmed vilka skyddsåtgärder som krävs för att en art ska klara sig i området beror på vilken fågelart det gäller och vad den behöver för att fortplanta sig och överleva (mark- och miljööverdomstolens dom den 12 juli 2021 i mål nr M 3276–20).

3.2.1.2. Tillämpning

Den svenska lagstiftningen för skydd av fågelfaunan bygger på EU:s fågeldirektiv. Direktivet är införlivat i den svenska lagstiftningen genom artskyddsförordningen. Denna förordning innehåller förbud, bland annat mot att avsiktligt förstöra eller skada vilda fåglars bon eller ägg och avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningstid. Störningar som saknar betydelse för att bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredsställande nivå, särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov, eller för att återupprätta populationen till en tillfredsställande nivå, omfattas inte av förbudet (4 §). I den nu gällande lydelsen av 4 § artskyddsförordningen saknas ett uttryckligt förbud mot att skada eller förstöra vilda fåglars fortplantningsområden eller viloplats. Däremot gäller fortsatt förbud mot att avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningstid, se 4 § första stycket 4 artskyddsförordningen (mark- och miljööverdomstolens dom den 3 april 2024 i mål nr P 7169–22). Som exempel på omständigheter som kan tala för att nivån inte kan anses vara tillfredsställande nämns i förordningsmotiven att den aktuella fågelarten är nationellt rödlistad, finns upptagen på fågeldirektivets bilaga 1 eller att populationen genomgått en konstaterad kraftig minskning (Fm 2022:5, s. 3 f.).

Naturvårdsverket har sammanställt rekommendationer gällande prioritering av fågelarter, se faktaruta nedan.

RÖDLISTADE ARTER

Rödlistningen visar risken för att en art dör ut. Bedömningen görs bl.a. genom att jämföra artens populationsstorlek, populationsförändring, utbredning samt grad av habitatfragmentering mot en uppsättning kriterier.

Som **rödlistad** benämns de arter som uppfyller kriterierna för någon av kategorierna:

- Nationellt utdöd (RE)
- Akut hotad (CR)
- Starkt hotad (EN)
- Sårbar (VU)
- Nära hotad (NT)
- Kunskapsbrist (DD)

Som **hotad** benämns de rödlistade arter som kategoriseras som antingen CR, EN eller VU.

Rödlistningsangivelser i denna utredning följer den senaste rödlistan från Artdatabanken.

**NATURVÅRDSVERKETS
REKOMMENDATION GÄLLANDE
PRIORITERING AV FÅGELARTER**

Alla vilt förekommande fågelarter är skyddade enligt 4 § artskyddsförordningen. Naturvårdsverkets vägledning säger dock att följande grupper bör prioriteras även om alla fågelarter omfattas:

- Arter markerade med B i artskyddsförordningens bilaga 1 (betyder att de är upptagna i bilaga 1 till EU:s fågeldirektiv).
- Rödlistade arter.
- Arter vars populationer har minskat med 50 % eller mer sedan 1980.

Tabell 3. Kriterier (1–20) som brukar användas vid häckfågel-/atlasinventering.

Möjlig häckning:	
1	Obs under häckningstid
2	Obs under häckningstid och i lämplig biotop
3	Sjungande hane eller andra häcklåten
4	Par i lämplig biotop
Trolig häckning:	
5	Permanent revir (>2 dagar)
6	Spel, lekar, parning
7	Besök vid sannolik boplats
8	Adult upprörd, varnande på grund av ägg eller ungar i närheten
9	Adult med ruvfläckar
10	Bobygge, utgrävning eller uthackande
Säker häckning:	
11	Avledningsbeteende, adult spelar skadad
12	Använt bo påträffat
13	Nyligen flygga ungar eller dunungar (borymmare)
14	Adult in/ut från bo på sätt som visar att boet är bebott
15	Adult med ekskrementsäckar
16	Adult med föda till ungar
17	Äggskal påträffade
18	Bo där adult setts ruvande
19	Bo där ungar hörts
20	Bo där ägg eller ungar setts

3.2.2. Förekommande arter

Vid häckfågelinventeringen påträffades 22 arter (norra och södra inventeringsområdet, figur 4 och 5). Sju av dessa är prioriterade (Se inforuta på sidan 16). Inom fastigheten för Munsö förekommer stare och gråsparv som prioriterade arter och ytterligare tre prioriterade arter i norra inventeringsområdet. Förekomsten av arter totalt inom inventeringsområdet (norra och södra) har använts som stöd i bedömningen huruvida olika arter förekommer i närområdet och hur den lokala populationen kan beskrivas.

Det finns 20 olika kriterier (möjlig-trolig-säker) för häckning, se tabell 3 ovan. Kolumnen med häckningskriterium i resultattabell 4 nedan hänvisar till det säkraste häckningskriteriet som noterats för respektive art under inventeringen inom det norra inventeringsområdet.

Tabell 4. Fågelarter från inventeringen som bedöms häcka i inventeringsområdet, i bokstavsordning. Prioriterade arter i fet stil. -50% = $\geq 50\%$ populationsnedgång perioden 1980–2018. Rödlistade arter utgår från 2020 års bedömning. FD = Fågeldirektivet hänvisar till arter markerade med B i bilaga 1 till Artskyddsförordningen. Uppgifter om häckningsbiotop är till stor del hämtat från artfakta.se (SLU Artdatabanken 2024a).

Art	Häckningskriterium	Antal revir	Häckningsbiotop	Övrig kommentar
Björktrast <i>Turdus pilaris</i> (NT)	Säker häckning (11)	0–2	Löv- och blandskog samt i trädgårdar och parker.	Ett par revir förekommer öster om fastigheten.
Blåmes <i>Cyanistes caeruleus</i>	Trolig häckning (6)	2–3	Löv- och blandskog samt i trädgårdar och parker. Häckar i håligheter och fågelholkar.	I norra och södra delen, samt öster om fastigheten.
Bofink <i>Fringilla coelebs</i>	Trolig häckning (5)	0–2	Skogar och parker.	0–2 revir delvis öster om fastigheten.
Gråsparv <i>Passer domesticus</i> (-50%)	Trolig häckning (5)	1	Vid gårdar med djurdrift och i urbana miljöer.	En plats med häckning i södra delen av fastigheten. Arten är kolonihäckare och har inte uttalade revir.
Grönfink <i>Chloris chloris</i> (EN)	Möjlig häckning (4)	0–1	Skogsbryn, enbackar, buskmarker, parker och trädgårdar.	Ett möjligt revir öster om området.
Kaja <i>Corvus monedula</i>	Möjlig häckning (2)		Häcker i hålträd förekommer i urban miljö och jordbruksmark	Påträffades vid ett tillfälle precis öster om fastigheten. Arten är kolonihäckare.
Koltrast <i>Turdus merula</i>	Säker häckning (16)	1–2	Skogar, parker och trädgårdar.	Revir överlappar mellan fastigheten och östra delen av området. En vuxen fågel noteras med föda i näbben (till ungar).
Gråkråka <i>Corvus cornix</i> (NT)	Möjlig häckning (2)	1	Allmänt i olika miljöer, både städer och landsbygd, skogar.	Ses med tre individer i området öster om Munsö, och också söder om skolfastigheten.
Nötväcka <i>Sitta europaea</i>	Trolig häckning (4)	1–3	Lövskog och parker, lokalt även i tallskog.	Uppskattningsvis tre revir, ett inom Munsö och två med tyngdpunkt i östra delen av området. Två permanenta revir och ytterligare en sjungande individ.

Art	Häckningskriterium	Antal revir	Häckningsbiotop	Övrig kommentar
Pilfink <i>Passer montanus</i>	Möjlig häckning (3)	1–2	I urban miljö och på gårdar med djurdrift. Häckar i buskar eller håligheter.	Ett till två revir, dels precis öster om Munsö 1, dels ett precis norr om.
Ringduva <i>Columba palumbus</i>	Möjlig häckning (2)	1	Allmänt i skogsmark.	En individ noterad i lämplig biotop i norra delen av Musö 1.
Rödhake <i>Erithacus rubecula</i>	Säker häckning (16)	1–2	Barr- och blandskog samt trädgårdar.	Sjungande öster om Munsö 1 samt med föda åt ungar inom fastigheten.
Skata <i>Pica pica</i>	Möjlig häckning (2)	1–2	Parker och trädgårdar, urban miljö, jordbruksmiljöer.	Noterad under häckningsperioden i södra delen av Munsö 1.
Stare <i>Sturnus sturnus</i> (VU), -50%	Säker häckning (20)	1	Löv- och blandskogar även trädgårdar och parker.	Ett bo med ungar påträffats öster om Munsö 1. Även observerad inom fastigheten under häckningsperioden.
Stenknäck <i>Coccothraustes coccothraustes</i>	Möjlig häckning (3)	1–2	Löv- och blandskogar även trädgårdar och parker.	Sjungande på två platser en inom Munsö 1 och öster om fastigheten.
Större hackspett <i>Dendrocops major</i>	Säker häckning (13)	1	I olika typer av skog, parker och trädgårdar.	Använt bo i öster om Munsö 1.
Svarthätta <i>Sylvia atricapilla</i>	Möjlig häckning (3)	1	Lummig lövskog, buskrik blandskog och frodig granskog med insprängda lövträd.	Sjungande på en plats i östra området.
Svartvit flugsnappare <i>Ficedula hypoleuca</i> (NT)	Möjlig häckning (3)	1	Skogar, parker och trädgårdar. Häckar i trädhål eller holkar.	Sjungande på en plats precis i öster om Munsö 1.
Talgoxe <i>Parus major</i>	Trolig häckning (10)	1–3	Skogar, parker och trädgårdar. Häckar i trädhål eller holkar.	Bobygge i hål på skolbyggnadens fasad. Noterad sjungande på flera platser på fastigheten.
Taltrast <i>Turdus philomelos</i>	Möjlig häckning (3)	1	Allmänt i skogsmark.	En sjungande individ i östra delen av området.
Ärtsångare <i>Curruca curruca</i> NT	Möjlig häckning (3)	0	Buskmark, öppen mark	En sjungande individ i södra inventeringsområdet delen av området.

Utöver arterna ovan med häckningskriterier har prioriterade arter påträffats i närområdet (buffert cirka 200 meter):

- Fiskmåsar (*Larus canus*) NT: Födosökande, i området, häckar möjligen på taken i Farsta centrum.
- Strandskata (*Haematopus ostralegus*) NT och -50%: Noterats troligen som sträckande strax utanför inventeringsområdet.
- Tornseglare (*Apus apus*) EN och -50%: Födosökande över inventeringsområdet.

Figur 4. Karta visar övriga fågelarter från inventeringen 2024. Kartmarkeringarna motsvarar platser där fåglar bedömts ha revir, och ska läsas som en subjektivt viktad mittpunkt av en fågelarts revir.

Figur 5. Karta över prioriterade fågelarter från inventeringen 2024 (rödlistade, $\geq 50\%$ minskning 1980–2018, bilaga 1 fågeldirektivet). Kartmarkeringarna motsvarar platser där fåglar bedömts ha revir, och ska läsas som en subjektivt viktad mittpunkt av en fågelarts revir.

3.2.3. Bedömning, risk att förbud kan utlösas

Risk för förbud för påträffade prioriterade fågelarter bedöms nedan i tabell 5. Bedömningen avser exploatering av fastigheten Munsö 1, avgränsning och planerad bebyggelse se bl a. figur 2 tidigare i rapporten.

I tabellen behandlas de prioriterade fågelarterna som noterades på fastigheten eller om revir överlappar, samt prioriterade arter från utsök från Artportalen.

Tabell 5. Artskyddsbedömning för prioriterade arter från Callunas inventering 2024 kompletterat med arter som inte påträffats med häckningskriterier inom Munsö eller angränsande område från Artportalen.

Artnamn	Förekomst	Påverkan	Risk för förbud
Björktrast	Noll till två revir som delvis överlappar med bebyggelseplanerna i Munsö 1, men med observationer främst öster om fastigheten.	Förekommande revir bedöms påverkas marginellt då enbart mindre del av reviren tas i anspråk. Boplats finns troligast utanför påverkad del.	Nej. Arten är mycket talrik i landet med en population på uppskattningsvis 594 000 par. I Stockholms län finns cirka 24 000 par, och arten är mycket vanlig i stadsmiljöer där det finns parker, alléer och liknande. I närområdet förekommer gynnsamma miljöer för arten i parker, naturmark och trädgårdar. Även om denna exploatering kommer att påverka enstaka revir är alltså inte detta tillräckligt för att påverka populationen på nationell, regional eller lokal nivå.
Fiskmåå	Födosökande i anslutning till inventeringsområdet, häckar möjligen på tak, t ex. i Farsta centrum där den rapporterats med häckningskriterier.	Exploateringen kommer inte påverka artens häckplatser eller möjlighet till födosök.	Nej. Exploateringen påverkar inte artens möjlighet att häcka i området.
Gråsparv	Häcker i anslutning till byggnader och i buskage på två platser i norra inventeringsområdet.	En av häckplatserna påverkas av planerad bebyggelse.	Nej. Gråsparv är anpassad till urban miljö, den kan mycket väl återkomma efter att exploateringen är genomförd. Den påverkan som blir av bebyggelsen inom Munsö bedöms inte medföra någon påverkan på populationen på nationell, regional eller lokal nivå.
Grönfink	Ett revir bedöms finnas öster om Munsö 1.	Reviret påverkas troligen högst marginellt.	Nej. Exploateringen påverkar inte artens möjlighet att häcka i området. Grönfink har minskat starkt de senaste åren. Den primära orsaken till minskning och att den anses hotad (EN) är en sjukdom (gulknopp) som drabbat arten hårt.
Kråka	Ett revir bedöms finnas i inventeringsområdet.	Exploateringen kommer att innebära marginell påverkan på möjligt revir. Lämpliga boträd kommer att försvinna. Dessutom tas viss livsmiljö i anspråk .	Nej. Arten är vanlig i landet samt regionalt med 3000 par. Lokalt är arten noterad i närområdet vid häckfågelinventeringen (i södra delen av inventeringsområdet). Artens population bedöms inte påverkas i en sådan grad att det medför att förbud utlöses, varken på nationell, regional eller lokal nivå.

Artnamn	Förekomst	Påverkan	Risk för förbud
Stare	Ett bo med ungar påträffas öster om Munsö 1. Även observerad inom fastigheten under häckningsperioden.	Förekommande revir påverkas marginellt. Under Callunas naturvärdesinventering påträffades flera hålträd på fastigheten, men exploateringen förväntas inte påverka dessa träd.	Nej. Arten är fortfarande vanlig i Sverige med uppskattningsvis 403 000 häckande par. I Stockholms län uppskattas populationen till 20 000 par. Fyndkartorna från Artdatabanken visar även att arten är regelbundet rapporterad i södra Stockholm med omnejd. Lokalt är arten noterad i närområdet vid häckfågelinventeringen (i södra delen av inventeringsområdet).
Svartvit flugsnappare	Del av möjligt revir överlappar östra delen av Munsö 1.	Det förekommande möjliga reviret påverkas marginellt.	Nej. Även om viss påverkan på artens habitat och häckningsmöjligheter kommer att ske så får det i sammanhanget påminnas om att arten är mycket vanlig i landet men även regionalt med uppskattningsvis 60 000 par i Stockholms län. I häckfågelinventeringen noterades flera revirhävdande fåglar och den bedöms vanlig lokalt. Det intrång som exploateringen innebär är inte tillräckligt för att artens population ska hotas på nationell, regional eller på lokal nivå.
Tornseglare	Har noterats födosökande i inventeringsområdet. Häckar i Stockholmsområdet uteslutande på byggnader. Boplats har inte noterats inom inventeringsområdet.	Nej, arten bedöms inte påverkas, födosök sker i luftrummet. Arten behöver större öppna områden med kort vegetation. Sådan biotop finns inte inom inventeringsområdet.	Nej. Arten bedöms inte häcka inom området.
Ärtsångare	Inget revir inom Munsö 1, men ett revir strax sydost om området.	Reviret ligger utanför den planerade bebyggelsen.	Nej. Ingen påverkan på befintliga revir.

4 Slutsatser och rekommendationer

4.1 Slutsatser

- Måttlig till hög konsekvens riskeras lokalt på plats då cirka 20% av naturvärdesbiotop med högt värde ianspråkats. Dock påverkas inte kända platser för rödlistade arter eller särskilt skyddsvärda träd.
- Måttlig påverkan riskeras för landskapsobjekt/värdelandskap med ek och tall. Del av landskapet blir dock kvar. Här kan kvarlämnad död ved och naturvårdsvänlig skötsel bidra till att bibehålla värdet.
- Troligen kommer allé (trädrad) med fem hästkastanjer att behöva tas ner, i alla fall delvis. Inga särskilda naturvärden är knutna till dessa träd. Det behövs dispens för åtgärden. Lämplig kompensationsåtgärd är att anlägga en ny allé (som på sikt får samma skydd som den som tas bort)
- Risk för att den invasiva arten parkslide sprids. Risker för lokalisering, anläggning och driftsskede behöver hanteras. Ha i åtanke att även tramp och förbipasserande kan riskera att föra med sig växtdelar.
- I naturvärdesbiotop 2 förekommer blåsippa på flera ställen. Planerad bebyggelse kommer att förstöra växtplatsen för några plantor/bestånd. Detta bedöms inte medföra sådan påverkan på populationen att dispens krävs.
- Detaljplanen Munsö 1 riskerar inte att utlösa förbud enligt artskyddsförordningen för bedömda fågelarter som häckar i eller intill området.

4.2 Grönkompensation

För de träd som tas ner, särskilt när det gäller grövre, äldre träd som har klassats som naturvärdesträd – rekommenderas att dessa lämnas kvar som faunadepåer i området, antingen på fastigheten eller på allmän platsmark i närheten. Gärna i soligt läge. Även befintlig död ved kan flyttas om den håller tillräcklig kvalitet. Det gör att mängden död ved ökar vilket är viktigt för ett flertal artgrupper, som till exempel insekter och fåglar. Ofta tillskapas lekmiljöer av nedtagna stammar, exempelvis att sitta på vid en samlingsplats i naturen eller kanske som hinderbana eller liknande.

Placera ut fågelholkar och andra sorters holkar, som mulmholkar. Det kan också göras på fastigheten eller allmän platsmark i anslutning till berörd mark. I och med att skogsmiljö i ett mindre område försvinner så kan man genom dessa i viss mån ersätta hålträd som utgör livsmiljö för många insekter och fåglar.

Anlägg brynmiljöer med blommande och/eller bärande buskar och träd för att gynna småfåglar och pollinatörer. Buskar gynnar t.ex. ärtsångare och gråsparv. Använd inhemska arter och allra helst lokalt producerade plantor eller fröer. Anlägg brynmiljöer allra helst i söderläge med låg för att gynna pollinatörer.

Det kan vara bra att avgränsa ytan med parkslide för att minska risken för tramp och lek med växtdelar som kan orsaka spridning av arten. Om markarbeten planeras i närheten eller om bekämpning av arten planeras, se då till att följa Naturvårdsverkets rekommendationer och beakta att kemisk bekämpning inte är ett alternativ i anslutning till skolgård. Håll koll på beståndets benägenhet för spridning genom att exempelvis göra färgmarkeringar eller sätta upp band som markerar beståndets nuvarande storlek. Låt bli att göra markeringar genom att sätta ned pinnar i marken eftersom det kan trigga spridning. Håller sig beståndet innanför markeringen är risken mindre för spridning via rötter och beståndet kan stå orört tills rätt förutsättningar finns för säker bekämpning.

4.3 Generell hänsyn för fåglar

Avverka inte träd under fåglarnas häckningstid (mars till och med juli), då en uppenbar risk finns för att fåglar störs och kan dödas (ägg riskerar att förstöras om bon förstörs). Behöver enstaka träd ändå tas ner under häckningstid rekommenderas att undersöka förekomst av fågelbon noggrant innan avverkning.

5 Referenser

- Boverket (2018). *Frivillig ekologisk kompensation i planering och byggande*. [online] Tillgänglig: <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/ekosystemtjanster/verktyg/kompensation/>. [2018-06-13].
- Frydenlund, A-S, Hebert, M. (2024). *Naturvärdesinventering (NVI) och fågelinventering – vid Våldö 6 m.fl. i Farsta, Stockholms Stad, april – november, 2024*. Calluna AB.
- Länstyrelsen Stockholm (2017). *Skyddsvärda träd Stockholm*. [online] Tillgänglig: <https://ext-geodatakatalog.lansstyrelsen.se/GeodataKatalogen/srv/api/records/GetMetaDataById?id=076dbf8c-3d5e-4dd4-8e22-3100b4ee77a3> [2018-06-29]
- Riksantikvarieämbetet (2018). *Fornsök*. [online] Tillgänglig: <https://www.raa.se/hitta-information/fornsok/> [2018-08-27]
- Stockholms stad (2024). *Miljödataportal Stockholm* [online] Tillgänglig: <https://experience.arcgis.com/experience/f2ffe82e0d624cca9ea67bbb4ff4915e> [2024-11-22]

Hemsida: www.calluna.se • E-post: info@calluna.se • Telefon växel: 013-12 25 75

Huvudkontor: Calluna AB, Linköpings slott, 582 28 Linköping